

ТЕОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ЯК РІЗНОВИД РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ

До актуальних проблем сучасної лінгвістичної науки належить вивчення різних типів дискурсу. Проблеми дискурсу постійно перебувають у полі уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців: Н. Арутюнова, О. Падучева, Г. Почепцов, В. Карасик, Т. ван Дейк, О. Селіванова, І. Шевченко, І. Фролова та інших.

Останні десятиліття посилену увагу мовознавців викликає теолінгвістика – наука, яка виникає на межі мови та релігії і досліджує прояви релігії, що закріпилися та відобразилися в мові. Теологія є наукою, яка оперує термінами, доктринами, догмами, канонічними поняттями. Важко знайти сферу людського життя, де лінгвістика відігравала б таку важливу роль як в теології, адже більшість суперечок – міжконфесійних та історичних виникають саме через різне ставлення до мови та інтерпретації її засобів в основних теологічних першоджерелах. Теологія порушує питання походження мови з одного боку, а мовознавство сприяє інтерпретації релігійних текстів.

Теологічна комунікація є одним із найдавніших видів людського спілкування, але її наукове вивчення почалося недавно. Якщо спроби ідентифікувати інші види дискурсу у лінгвістиці здійснюються регулярно, то набагато складніша ситуація склалася з визначенням теологічного дискурсу (ТД). Вперше термін використовує у своїх роботах бельгійський вчений Жан-П'єр ван Ноппен. Проблематикою теолінгвістики і теології займалися О. Гадомський [2], Д. Крістал [7], Д.Трейсі [8].

Теолінгвістика й релігія мають спільне коло інтересів. Теолінгвістика розглядає мову в дії, тобто в її застосуванні, контексті. Теологія входить до системи релігії, релігія функціонує у відповідному дискурсі – релігійному, тому теологічний дискурс вважають складовою частиною релігійного дискурсу (РД).

РД – це релігійний текст у реальному спілкуванні, який є сукупністю комунікативних дій або подій, спрямованих на трансляцію, збереження і розвиток релігійних уявлень [5, с. 16]. Характерною рисою РД є домінанта віри над раціональним знанням. Мета РД полягає у залученні людей до віри, закликанні до покаяння, ствердженні себе у вірі та доброчесності, проведенні

богослужіння та поясненні релігійних та конфесійних догматів. Взаємодія мови, культури та ідеології розглядається в РД [6, с. 365–367].

РД виконує загальні (репрезентивна, комунікативна, апелятивна, емотивна, фатична, інформативна) та спеціальні (молитовна, прохібітивна, заклично-спонукальна, прескриптивна, інспіративна, волюнтативна, компліментарна та ін.) функції, які є характерними тільки для релігійного дискурсу [1, с. 54] Крім того, окремі лінгвісти виділяють регулятивну, світоглядну, інтегративну, соціокультурну, консервуючу, агітаційну функції РД. [3, с. 12].

ТД є суттєво вузьчим поняттям, ніж РД, оскільки сконцентрований тільки в дискусіях та міркуваннях про Бога. До письмових форм ТД належить наукова теологічна література, науково-популярна періодика, Біблія, Катехізис. Щодо усних форм ТД, то це – дискусії теологів на науковому рівні, літургія.

Серед центральних категорій ТД окремо слід виділити аргументативність. Існує два підвиди вищезазначеної категорії: емоційна аргументативність і раціональна аргументативність. Кожен із цих підвидів знаходиться у прямій залежності від типу дискурсу, в якому вживається: емоційна аргументативність стосується усіх текстів популярно-теологічного дискурсу, а раціональна аргументативність визначає тексти теоретико-теологічного дискурсу. Ядро усієї теологічної аргументації складає догматизм, а саме – опора на Святе Письмо і Святе передання [4, с. 5-9].

Теолінгвістика не вважається наукою суто теологічного дискурсу. Вона розглядає набагато ширший діапазон питань у сфері вживання мови в релігії та навпаки. Аналіз видів дискурсу релігійної сфери є внеском у подальший розвиток такої досить "молодої" дисципліни в Україні, як теолінгвістика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобырева Е. В. Религиозный дискурс: ценности, жанры, языковые характеристики: моногр. / Е. В. Бобырева. – Волгоград: Перемена, 2007. – 385 с.
2. Гадомский А. К. Религиозный язык – теолінгвістика – языкознание / А. К. Гадомский // Учен. записки Таврического Национального Университета им. В.И. Вернадского. – 2007.– Т.20(59), №1. – С. 287-293. – (Серия "Филология").
3. Жданова И. В. Семантико-структурная и функциональная специфика заглавий богословско-религиозного жанра / И. В. Жданова // Молодой ученый. – 2011. – Т. 2. – № 3. – С. 12–17.

4. Романченко Ю.В. Лингвопрагматический аспект немецкоязычного теологического дискурса: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04 / Ю. В. Романченко. – М., 2008. – С. 24
5. Смирнова М. С. Проповідь у релігійному православному дискурсі ХХ століття: лінгвопрагматичний аспект: дис. канд. філол. наук: 10.02.15 / М. С. Смирнова. – Маріуполь, 2016. – 271 с.
6. Шиляева Т. В. Приставки со значением негации в текстах англоязычной проповеди / Т. В. Шиляева. – Измаил: ИГГУ, 2012. – С. 365–367.
7. Crystal D. Generating Theological Language [Електронний ресурс] / D.Crystal
– Режим доступу: http://www.davidcrystal.com/David_Crystal/articles.html
8. Tracy D. Theology as Public Discourse / D. Tracy – The Christian Century, 1975. P.280-284.